

AREI – jauns sākums

***Ineta Stabulniece, Pēteris Lakovskis,
Ilze Skrabule, Inga Jansone,***
Agroresursu un ekonomikas institūts

Agroresursu un ekonomikas institūtam (turpmāk AREI) šis gads ir nesis daudz jaunus notikumus un izaicinājumus. Jau 2018. gada decembrī AREI zinātnieki ievēlēja jaunu Zinātniskās padomes sastāvu un par tās priekšsēdētāju kļuva Dr. geogr. Pēteris Lakovskis. 2019. gada martā Zinātniskā padome konkursa kārtībā izraudzījās arī jaunu institūta direktori – Inetu Stabulniecei.

AREI zinātnieki arī šogad turpināja iesaistīties un darboties gan Latvijas, gan starptautiska mēroga pētniecisko projektu īstenošanā. Sadarbības programmas ietvaros turpinās projekti gan par sojas, kaņepju, zālaugu un kartupeļu audzēšanas un pielietošanas tehnoloģiju ieviešanu, gan par spropelu izmantošanu, gan dējējvistu barības pilnveidošanu u.c. Kopā ar 14 sadarbības partneriem uzsākts apjomīgs projekts Eiropas inovāciju partnerības ietvaros par vidi saudzējošas zemkopības sistēmas izstrādi Latvijas zemniekiem. AREI Viļānu daļas zinātnieki iesaistījušies sadarbības projektā “Inovatīvi risinājumi industriālo kaņepju apstrādē un pārstrādē”. Šogad noslēdzās divu gadu pētījumi par uztvērējauģiem, kuros veicām kopā ar partneriem no Lietuvas. Tā kā aktuālāki kļuvuši jautājumi par Kopējo lauksaimniecības politiku pēc 2020. gada, tad AREI pētījumi par Lauku attīstības programmas ieguldījumu lauksaimniecības nozares un lauku telpas attīstībā aizvien biežāk tika prezentēti un apspriesti dažādās konferencēs un semināros.

AREI zinātnieki arvien vairāk piedalās starpdisciplināros pētnieciskos projektos, kuros iesaistās gan institūta selekcionāri, gan agroekologi, gan pārtikas tehnologi un ekonomisti. Plaša sadarbība ar pārtikas ražotājiem institūtam ir izveidojusies kailgraudu miežu šķirnes ‘Kornelija’ komercializācijas projektā. Projekts paredz izstrādāt augstvērtīgus diētiskus nišas un funkcionālus produktus un iepazīstināt ar tiem patērētājus.

Viļānos zinātnieki turpināja darbu pie linu un kaņepju selekcijas materiāla novērtēšanas programmas integrēto lauksaimniecības kultūraugu audzēšanas tehnoloģiju ieviešanai. Pēc 83 gadu pārtraukuma linu selekcijas darba rezultātā 2019. gadā Latvijā reģistrēta jauna šķiedras linu šķirne ‘Vilani’. Pašreiz tiek gatavoti nepieciešamie dokumenti jaunās vietējās kaņepju šķirnes ‘Pūriņi’ reģistrēšanai.

Divi institūta zinātnieki ir iesnieguši pieteikumus “Pēcdoktorantūras pētniecības atbalsta programmā”, kas veicinās jauno doktoru kompetenču pilnveidi un sekmēs savas pētniecības tēmas komandas veidošanu. Vērtēšanai Latvijas un Eiropas pētniecisko projektu programmās iesniegti vairāki pieteikumi.

Institūtā strādājošie jaunieši nopietni pievērsušies studijām un izglītības iegūšanai. Ar izcilību maģistra studijas lauksaimniecības mehanizācijā beidza Artūrs Lozbergs. Šogad studijas maģistrantūrā LU un LLU uzsāka divas darbinieces. Prieccē šobrīd esošo četru doktorantūras studentu aktīvā zinātniskā darbība un vairāku jaunu darbinieku ievēlēšana zinātnisko asistentu un pētnieku akadēmiskajos amatos. Sagaidām nākotnē nopietnu papildinājumu institūta zinātniskajam potenciālam.

Zinātnē īpaši nozīmīgs notikums 2019. gadā bija Apvārsnis 2020 projekta LIVESEED ietvaros noorganizētais starptautiskais seminārs par bioloģiskās sēklaudzēšanas attīstību Baltijas valstīs, kas notika Rīgā. Oktobrī meklējam atbildes uz jautājumu “Kāda ir selekcijas loma nākotnes lauksaimniecībā” konferencē, uz kuru aicinājam gan pašmāju zinātniekus, gan ražotājus, gan lauksaimniecības nozares ekspertus un arī starptautiski atzītus zinātniekus no Igaunijas un Nīderlandes.

AREI 2019. gads raksturojas ar nozīmīgiem ieguldījumiem infrastruktūrā – tiek īstenots projekts “LLU un tās pārraudzībā esošo zinātnisko institūciju pētniecības, attīstības infrastruktūras un institucionālās kapacitātes stiprināšana” Nr.1.1.1.4/17/I/003, kura ietvaros Stendes pētniecības centrā tiek būvētas jaunas modernas siltumnīcas selekcijas pētījumiem, kurās būs iespēja veikt pētījumus kontrolētos apstākļos, kā arī nodrošināt jaunu metožu ieviešanu selekcijā. Rīgā tiek veidots Tehnoloģiju pārneses centrs, kas veicinās institūta zinātnieku sasniegumu izplatīšanu. Priekuļu pētniecības centra laboratorijas ēkā uzsākti rekonstrukcijas darbi, kuru rezultātā uzlabosies darbinieku darba apstākļi un tiks labāk iekārtotas un aprīkotas pētnieciskās laboratorijas. Projekta ietvaros iegādāti datoru komplekti zinātniekiem, moderna lauksaimniecības tehnika un iekārtas, kā arī nepieciešamais laboratoriju aprīkojums. Īstenojot ēku energoefektivitātes paaugstināšanas projektu lielas izmaiņas paredzamas Priekuļu pētniecības centra galvenās ēkas kvalitātē un izskatā.

Stendes pētniecības centrā iegādāts jauns mazgabarīta traktors, kuru var agregatēt ar iegādāto augsnes paraugu noņēmēju un kasešu sējmašīnu. Ar Zemkopības ministrijas atbalstu iegādāts kartupeļa pagraba aprīkojums, nodrošinot labākus darba apstākļus kartupeļu pagrabā, iegādāta arī jauna kartupeļu stādāmā mašīna. Zinātnieki ražas analīzei varēs izmantot jaunu graudu skaitāmo iekārtu, mitruma noteicējus. Pirmsselekcijas laboratorija nodrošināta ar jaunu mikroskopu un spoguļkameru, tāpēc šobrīd ir iespēja iegūt attēlus no mikroskopa.

Papildus apjomīgai zinātniskajai darbībai, institūta zinātnieki ir atsaucīgi un radoši, parādot savu darba procesu un rezultātus lauksaimniekiem un citiem sabiedrības pārstāvjiem. Gan Stendē, gan Priekuļos, gan Viļānos jebkuram interesentam vasarā bija iespēja piedalīties tradicionālajos Lauku dienu pasākumos, kuros varēja noklausīties lekcijas par aktuāliem nozares jautājumiem, iepazīties ar izmēģinājumu laukiem, piedalīties diskusijās par pētījumu rezultātiem, kā arī degustēt dažādus gardumus no institūtā izaudzētā.

Kā katru gadu, arī šogad devām iespēju jauniešiem no LLU un tehnikumiem iziet praktisko apmācību dažādās jomās: augkopībā, mehanizācijā, grāmatvedībā. Stendes pētniecības centrs ir noslēdzis līgumu ar Kandavas tehnikumu par turpmāku abpusēju sadarbību izglītojamo prakšu organizēšanā.

Stendes pētniecības centrā bieži viesi ir skolēni no Talsu un citu novadu skolām. Skolēniem ir liela interese par notiekošo institūtā. Pēc institūta un to zinātnisko aktivitāšu iepazīšanas, skolēni sadarbībā ar zinātniekiem raksta savus Zinātniski pētnieciskos darbus. Šajā gadā Talsu valsts ģimnāzijas skolniece E. Grencē, L. Vasermane un skolotāja I. Ventīņa sadarbībā ar AREI vadošo pētnieci I. Jansoni prezentēja zinātniski pētniecisko darbu – “Latvijā konvencionāli un bioloģiski audzētu sojas pupiņu ķīmiskā sastāva analīze”, kur Latvijas Skolēnu 43. zinātniskās pētniecības darbu konferencē ieguva III pakāpes diplomu. Sadarbībā ar Latvijas Mazpulkiem Stendes zinātnieki iesaistījušies projektā “Augsim Latvijai”, kura ietvaros visā Latvijā lielāki un mazāki mazpulcēni audzēja soju. Semināros augustā, kas norisinājās Stendē un Viļānos, bērni demonstrēja savus pētījumus par sojas audzēšanu.

Laukaugu selekcijas muzejs Priekuļos iesaistījies skolēnu izglītošanā programmas “Skolas soma” ietvaros.

Laukaugu selekcijas un agroekoloģijas nodaļas zinātnieki gada sākumā satikās izzinošā seminārā par labībām Priekuļu novada “Maizes mājā”, izvērtējot graudaugu šķirņu veidošanas pieredzi un piedāvājumu līdz praktiskam pielietojumam – izceptai maizei un pīrāgiem.

Īpaši interesants notikums šogad bija Priekuļos radīto kartupeļu šķirņu audzēšana Ziedoņa fonda “Viegli” izveidotajā kartupeļu laukā Kuldīgā, kas ir kultūras projekta daļa ar aicinājumu iepazīt savu zemi un cilvēkus, izvēloties dzejnieka I. Ziedoņa ceļu.

Izstādē “Rīga Food 2019” Inovāciju stendā AREI zinātnieki demonstrēja Latvijas un ārzemju pārtikas ražotāju industrijai savas jaunizveidotās laukaugu šķirnes – kailgraudu miežus ‘Kornelija’, kaņepes ‘Adzelvieši’, linus ‘Vilani’ un no tām iegūtos pārtikas produktus.

“Zinātnieku nakts 2019” pasākumā Stendē interesenti varēja piedalīties virtuālajā tūrē proteīnaugu pasaulē – bildēs, podos, mūzikā, uz šķītvja, kolbā, mikroskopa palielinājumā, kā arī tehnikas parādē. Savukārt Priekuļos bija iespēja iepazīt netradicionālas laukaugu sugas, nodegustēt kaņepju lapu tēju, un pārbaudīt savus spēkus pētnieka lomā, sasaistot zināmo un uzzināto vakara gaitā. AREI zinātnieki kopā ar vēl 15 partneriem piedalījās arī Zinātnieku nakts pasākumos Cēsīs, iepazīstinot apmeklētājus ar nākotnes pārtikas piedāvājumu.

Šis gads Agroresursu un ekonomikas institūtam ir bijis ražīgs un notikumiem bagāts. Esam kļuvuši gudrāki, stiprāki un esam gatavi jauniem izaicinājumiem 2020. gadā!